

„Soča“ izhaja vsak četrtek in velja s pošto prejemanja ali v Gorici na dom pošiljana za družabnike polit. društva „Soča“:

Vse leto f. 4.—
Pol leta „ 2.—
Četrť leta „ 1.10

Za nedružabnike:

Vse leto f. 4.50
Pol leta „ 2.30
Četrť leta „ 1.20

Posamezne številke se dobivajo po 10 soldov v Gorici pri Paternoliju in Soharju; v Trstu v tobakarnicah „Via del Belvedere 179“ in „Via della caserma 60“

SOČA

Pri oznanilih se plačuje za navadno trispotno vrsto:

8 kr., če se tiska 1 krat
7 „ „ „ 2 krat
6 „ „ „ 3 krat.

Za večje črke po prostoru in vsak pot 30 kr. za kolek.

Naročnina in dopisi naj se blagovoljno pošiljajo uredniku: Viktorju Dolencu v Gorici, Con. del Cristo 186 blizu živinskega trga kjer se nahajajo tudi upravništvo. — Rokopisi se ne vrnejo; dopisi naj se blagovoljno frankujejo. — Delalci in drugim nepremožnim se naročnina miša, ako se oglase pri uredništvu.

Glasilo slovenskega političnega društva goriškega za brambo narodnih pravic.

Postava zastran povračila bolnišničnih stroškov.

Mej najnadležnejše dolžnosti občinskih zastopov spada gotovo skrb za povračilo onih stroškov, katere prizadeva prihranjenje bolnikov v javnih bolnišnicah. Zato je pa deželna postava 3. novembra 1863, katera nalaga občinam dolžnost, da morajo stroške za svoje bolnike povračati deželni zalogi, od kar je obveljala, predmet neprestanih pritožeb in mnogo občin gradiškega in slovenskih okrajev so vložile lani užo v drugič prav nujno prošnjo našemu deželnemu zboru, naj bi vendar isto postavo tako preuredil, da bi se zopet vsi bolnišnični stroški plačevali iz deželnega zalogi ali pa vsaj polovica iz deželnega zalogi in polovica iz občinskih denarnic. Vse občine so naslanjale svoje dotične vloge skoro izključivo na razlog, da omenjena postava nalaga občinam preteška bremena, katerih niti omagavati ne morejo.

Pri vsem tem pa je deželni zbor v pretekli sešiji prošnjo za preuredbo omenjene postave menda soglasno zavrgel. Kako to? Mar se deželni poslanci nič ne brigajo za želje, katero izražujejo naši občinski zastopi v interesu svojih občin? Tega ne moremo verjeti, saj so skoro vsi deželni poslanci tudi župani in starešine v svojih občinah in saj je glavna dolžnost deželnega zbora, da skrbi za blagor občin, iz katerih obstoji dežela. Uzrok tūci tedaj kje drugod, to bomo kaj razvideli iz dotičnega poročila peticijskega odseka, katero priobčujemo tukaj v posnetku, da spoznajo naši deželani, ka postava zastran povračila bolnišničnih stroškov je pravičnejša in boljša, kakor si jo mislijo.

Uže leta 1868. so prosile občine, naj bi se preuredila postava 3. novembra 1863 in vprašanje, ali se imajo bolnišnični stroški zopet naložiti deželnemu zalogi, vsi ali le deloma, se je na drobno pretresalo v seji 11. septembra 1868. Takrat je obveljal z veliko večino glasov po dolgi in jako živahni razpravi odsekov predlog, da se ima dotična prošnja občin zavrniti.

„Odvč bi bilo, ako bi se hotelo tukaj vse razloge ponavljati, kateri so se tačas za postavo in proti njej naveli in zadostovalo bi menda, da se naštejajo

dejanski rezultati v ekonomičnem in finančnem oziru, katere smo dosegli v devetih letih, od kar je namreč obveljala postava do zdaj; kajti občine spodbivajo postavo iz tega stališča, kakor bi jim ona nalagala večna bremena, nego jih morejo prenašati.

„Od 1. novembra 1863. do današnega dne, tedaj v devetih letih, je deželni zalog za občine predplačal javnim bolnišnicam 179.719 gl. 49 $\frac{1}{2}$ kr.; po tem takem spada na vsako leto okoli 20.000 gl.

„Ako bi bil moral deželni zalog ta znesek stalno plačati, bi se bili morali pomnožiti deželni prikladi k izravnim davkom za 5 $\frac{1}{2}$ % na leto, ker deželni zalog nema zadosta lastnega premoženja v založbo vseh deželnih potreb, ampak v ta namen morajo tudi skladati davkoplačevalci in sicer s prikladi k neposrednim (direktnim) davkom.“

„Ako bi tedaj ne bilo deželne postave 3. novembra 1863, morale bi vse občine naše grofije enake priklade k davkom po 5 $\frac{1}{2}$ % plačevati, da bi se poravnali stroški za bolnike. Vsled one postave pa so oproščene tega doneska v deželno denarnico. Njim je na voljo dano, da si ga primenijo v občinski priklad, kar ne bo prav nič slujšalo razmer davkoplačavcev, katerim je pač vse ono, ali plačajo isto plačilo v eno denarnico ali v drugo.“

„Če se to preudarja in če se natančno vé, za koliko bolnišničnih stroškov se je vsaka posamezna županija v 9 letih zadolžila (od kar obstoji postava) in koliko znašajo na njo spadajoči neposredni davki, po tem je lahko soditi, ali je postava županiji ugodna ali ne v primeri z bremenom, katera bi jo bilo zadelo, ako bi se bili vsi dotični stroški iz deželnega zalogi poravnali.“

„Tako plačuje n. pr. občina Gradišče, katera je spodbudila vse druge ital. občine, da so prošnjo podale za preuredbo postave, 4.875 gl. davka. S 5 $\frac{1}{2}$ % odstotnimi prikladi bi bila tedaj plačala v 9 letih 2412 gl. 63 kr. v deželno denarnico. Bolnišničnega dolga se jej je pa ugotovilo v tem času samo 1755 gl. 97 kr. Potem takem je prihranila gradišćanska občina vsled omenjene postave v 9 letih 656 gl. 66 kr.

„Enako se lahko dokaže, da je postava tudi drugim občinam gradišćanskega polit. okraja jako ugodna

Oglojska občina je prihranila po enakem načinu v 9 letih 2593 gl. 81 $\frac{1}{2}$ kr., korminska 3024 gl. 81 kr., flumičelska 2903 gl. 21 $\frac{1}{2}$ kr., tržiška (Montalcione) 2745 gl. 02 kr. itd.

„Samo v štirih občinah gradišćanskega okraja presegajo v omenjenem času na njihov račun ugotovljeni bolnišnični stroški znoske, katerega bi bili zložili plačevaje vsako leto 5 $\frac{1}{2}$ % odstotne priklade. In sicer je občina grajska (Grado) več potrosila 405 gl. 11 kr., Joanniz 731 gl. 06 kr. Morar 486 gl. 91 kr. in Višk 5 gl. 97 kr., kateri zneski bi se bili lahko založili s počasnim 3 $\frac{1}{2}$ % odstotnim prikladom.

„Vse občine polit. okraja gradišćanskega skupaj sov 9 letih, od kar obstoji postava 3. novembra 1863, celih 40.000 gl. manje potrosilo za svoje bolnike, nego bi bile morale zložiti plačevaje 5 $\frac{1}{2}$ % odstotni priklad.“

Po tem takem je dognano, da za vse te občine in sploh za vse one, katerim bi bil zadostaval 5 $\frac{1}{2}$ % odstotni priklad k izravnim davkom v založbo na nje spadajočih stroškov za bolnike, se niso razmere vsled postave 3. nov. 1863 prav nič slujšale in da so njihove pritožbe proti isti, ako jih sodimo iz finančnega stališča, popolnem neopravičene.

„V takem ugodnem položaji je 84, tedaj blizo 2 tretjini občin naše grofije, in te so: Ajel, St. Andrež, Auhovo, Oglej, Avber, Avče, Biljana, Bračan, Brestovica, Čaplung, S. Kocjan (ital.), Kapriva (it.), Červinjan, Cerkuo, Kormin, Deskla, Devin, Düberdob, Dolenje, Drezenca, Dutovlje, Fara, Fiumičel, Števerjan, Foljan, Gabrije, Gabrovica, Grgar, Gorjansko, Gradišće, (it.) Idersko, Kamenje, Kopriva, Kreda, Libušina, Livek, Lokavec, S. Lovrenc pri Muši, Sv. Lucija, Medana, Medja, Tržič, Muskli, Opačjeselo, Perteole, Podgora, S. Peter (ital.), Pliskovica, Romans, Ronki, Ruda, Zagraja, Škodovaka, Šebrelje, Solo, Sempas, Srpenica, Skrbina, Skopo, Slivno, Šmarje, Soča, Solkan, Štjak, Tapoljan, Terc, Turjak, Gor. Tribuša, Veliki Repen, Versa, Vertovin, Villa Vicentina, Viloš, St. Vid. (it.), Vojščina, Volče, Zgonik.“

„Pa tudi o vseh dragih občinah, katere bi ne bile mogle s 5 $\frac{1}{2}$ % odstotnimi prikladi poravnati svojih bolnišničnih st.oškov, se ne more trditi, da jim nalaga preporna postava preteška bremena.“

LISTEK.

O železnici čez sv. Gotthard v Švici.

V Zürichu 5. maja 1873.

Akopram čitam v feuilletonu Vašega cenjenega lista skoraj samo „opazke“ g. profesorja J. Baudouina ce Courtenay-a o nas, se nijsem ustrašil poskusiti tudi jaz svoje sreče. Da Vas moje vrste ne bodo poluhšavale, Vam pa obljubim, da ne bom nič pisal proti zagovarjanim beračem g. B. de C. (akopram bi mi šlo iz arca), tu-li proti večnemu g. Valesu ne in sicer prav iz pisateljskega egoizma ne, ker hi po tem moj spis v listnico potsuilj. Čitateljem pa naprej povem, da ne bo moj spis tako dolg, kakor so „Sočini“ uvodni članki.

Znano je, da se hodi danes iz Italije na Nemško s pošto čez Splügen ali sv. Gotthard, pa tudi se železnico čez Brenner iz Benetskega in skozi Most Cenis iz Piemonta. Za celo južno Italijo in Lombardijo bi bili prve dve črti najkrajši, a sedanjim potrebam ne zadostujete nikakor cesti, ki peljete čez Splügel in sv. Gotthard, tudi v svoji sedanji podobi nijste mnogo nad 50 let stari, ste dobri in jako umetno zidani, a po zimi, ko jih sneg zamete, na mnogih krajih še sledu njij več o njih. Ljudje se prevažajo v saueh in malo kateri se pelje čez, da ne bi ga par krat zvrnili v sneg. Preidejo pa tudi celi tedni, da ne more nikdo čez, ali k večemu kak neustrašen mož s pismi, pa še ta plača mnogokrat svojo drznost z življenjem. Spomladi nastaja

nova nevarnost, zlasti na sv. Gotthardu; pride mogočna lavina ter pomete sani s konjem, kočijažem in pasežirjem in njegovo kramo vred v brezduo.

Kako mal je človek! Sicer je pot na takih krajih z galerijami zavarovana, a so vendar uže mnoge nesreče se zgodile. Železnica, ki se dela skoz sv. Gotthard, bo malo taci h neugodnostij poznala; sneg je ne bo mnogo nadlegoval, ker bo v taci h krajih globoko pod zemljo.

Nova črta pride iz Coma in se razdeli pri Artu na podnožju gore Rigija v dve progii. Ena do Zuga druga do Luzerne. Iz Zuga gre naprej železnica v Zürich in v južno Nemčijo, druga v Basel in na Francosko.

Meseca avgusta lauskega leta je sklonil podvzetnik Favre pogodbo z društvom železnice, da izgotovi tunel pod sv. Gotthardom v osmih letih za 40. milijonov frankov. Ker potrebuje tunel največ časa za izgotovljenje, bodo pričeli z deli na črti še le čez par let, da bo čela črta na en pot izgotovljena.

Tunel bo 15.000 metrov (skoraj 2 miljii) dolg, in pride se sedaj peš iz Geschenena, kder se začinja, v Airolu, kder se konča, v 3 dobrih urah. Železnica bo potrebovala menda okoli 20 minut, v tem ko potrebuje zdaj pošta iz Geschenena v Airolu 6 ur — če se ne zakasni, kar po zimi ne štejejo k čudom. Tunel bo 1152 metrov (3648') nad morjem visok (Mont Cenis je 1334m, Brennerjevo najviše mesto 1367m). Najvišji vrh nad tunelom bo še 1800m (5696') višji in jezerce Sella, ktero bo baš nad njim, bo 1080m više ležalo. Cesta ki pelje čez sv. Gotthard doseže visočino od 1950m nad morjem.

Do sedaj nijso z delom še mnogo napredovali, ker

jim je manjkala mašin in pripravnih delalcev. Sploh imajo do sedaj samo stare mašine, ki so jim rabile pri vrtanju Mont-Cenis-a, a pozneje bo lo poskusili z novejšimi. Mašine za vrtanje goni (do 5 atm.) komprimirani (stisnjeni) zrak, koji pride po cevih od zunaj, in je v tem slučaju gotovo najboljša gonilna moč, kajti s to potjo dobijo tudi delalci v provodu (stollen) novega in čistega zraka, brez kojega bi ne mogli obstati v granitnem prahu in strupenem dimu dinamita, s kojim streljajo. Do sedaj imajo še parno moč, ki komprimira zrak in vse dela opravlja, pozneje bo lo upotrebljevali na severni strani vodo Reuss, na južni pri Airolu Tremolo kot gonilne moči; in na vsaki strani mislijo pridobiti po tem poti moč 500 konj. Z mašinami ne vrtajo kar kolega tunela, kakor je visok in širok — to bi trajalo pre dolgo — nego samo provod komaj čez sežensvisok in širok; izvrtajo, če se ne motimj 36 lukenj, globokih do 13m, vžgejo vse na en pot, zadoni par krat za p redoma in predor je za en meter daljši. Na severni strani so delali pred 3. tedni v okoli 80 sežnjev dolgem provolu in se strelom je letelo kamenje še van iz njega, tako silno moč ima dinamit. Do mesta, kder delajo, peljejo šas. Mašine za vrtanje — sedaj po C — so na pripravnem vozu, kojega odpeljejo v primerno daljavo ko vžgejo mine. Teh 5 mašin v malem prostoru dela, tak ropot, da človeku, ki nij vaju, še par ur pozneje v ušesih šumi. Kacih 50 sežnjev za temi so drugi delalci, ki širijo ta provod in ker lahko mnogo delalcev dela gre to delo hitreje kot vrtanje prvotnega provoda, zato ne delajo na tem noč in dan kakor na prvotnem.

Sedaj napredujejo vsak dan po en meter, ker

Takih občin imamo 47 zraven goriškega mesta. Med temi je samo deset takih, katerim bi bilo trebalo nad 10 odstotnega prisilnega vsake leto, ako bi ne bili premožni bolniki, ali kedor je za nje postavno dolžan plačati, nič sami povrnili in bi se bilo moralo prav vse iz občinske denarnice plačati.

Če pa pomislimo, da spada večina takih občin na slovenski del naše dežele, kder je pravnomočno več takih bolnikov, kateri morejo sami stroške za svoje pribravjenje v bolnišnicah povračati, ne najdemo niti tukaj tolikega proobloženja, da bi morali zaradi tega postavno prenarajati.

Če bi se pa pri vsem tem pripetilo, da bi breme bolnišničnih stroškov presehalo moči katerekoli občine, saj je deželni zbor vedno prosto, da naj v takem primerljivi odpusti primeren del dotičnega dolga.

Glede tedaj, da bi se morali zdatno pomožiti deželni prikladi, ako bi se bolnišnični stroški vsi ali deloma naložili deželniemu zalogu; gledé, da je deželni zalog že preobložen s stroški za druge dobrodelne zavode n. pr. za norišnice, porodnišnice in najdenišnice; — gledé da je na drugi strani dolžnost občin, da skrbijo za svoje uboge, utrjena v občinskem redu in v domovinski postavi 3. decembra 1863; — gledé da dokazuje postava po aktnjih 9 let prav ugodne nasledke za blizo dve tretjini občin goriške grofije; — gledé da tudi v vsih drugih občinah nij breme toliko, da bi opravičilo prenarajbo postave, in da bi občinski predstojniki z dobro urejenim gospodarstvom in pogumnim postopanjem lahko premagali vse težave, sklepa petičijski odsek svoje poročilo s predlogom, naj se prošnje za prenarajbo postave 3. novembra 1863 zavrnejo in deželni zbor jih je zavrgel.

Volitve v državni zbor. II.

V predzadnjem listu smo bolje občne odločbe nove volilne postave priobčili, a zdaj je treba pregledati paragrafe, kateri ustanavljajo način, po katerem se volitve izvršujejo v raznih volilnih razredih.

Nekatere odločbe so skupne in te so:

Ministru notranjih opravil je razpisati občne volitve, c. k. deželni poglavarji pa odločujejo dan, katerega se ima volitev vršiti v postavno odločenem kraju.

Volitve za državni zbor se imajo tako razpisati, da volijo prve občine na deželi, po tem mesta in obrtnijski kraji, na to trgovske zbornice, in konečno veliki posestniki. Za vsak razred se začinjajo volitve po celi deželi isti dan.

Občne volitve se morajo po deželnih časopisih in po nabitih listih v vseh občinah proglasiti.

Vsi, ki imajo pravico voliti, se morajo za vsak razred posebej po abecedi zložiti v posebne imenike.

Pri volitvah se ima vsaki občini na deželi narediti en imenik za prvotne volilce in drugi za uže izvoljene volilne moze, in vsi volilni moze enega sodnijskega okraja se denejo zopet v poseben imenik.

Za občine na deželi, v mestih in trgih ima za vsako občino te imenike napraviti občinski predstojnik.

delajo še mnogo z rokami, a da izgotovijo cel tunel v osmih letih, bi morali napredovati okoli 3 m.

Tamošnji inženjerji se nadejajo, da, kedar bo vse v redu, bodo tudi vnc napredovali. S tem bi podvzetnik Favre imel lep dobiček, kajti za vsak dan, ki izgotovi pred terminom, dobi 5 tisuč frankov, sicer pa plača tudi toliko za vsak dan, če delo izgotovi kasneje, in ako bi je eno leto pozneje izgotovil, izgubil bi kavcijo 8 milijonov frankov, katero je vložil.

Preje ko mine osem let, bo brez dvoma cela črta gotova; peljali se bomo hitro in varčno, a videli ne bomo lepih romantičnih krajev, po katerih bo šla železnica, hlapon, kar pihne po teh krasnih krajih, pod hrbi z vasicami, z vodami z jezercem!

Vsa poezija zgine, hlapon je ne pozna, ker je reprezentant materializma. Kako bo pustol! Zdaj se vozim počasi s pošto, pet do šest konj me vleče v teški kočiji čez goro. Na desni in levi divje stmo skalovje, pretirano sem ter tja z lepimi travniki, sadnim drevjem in hišicami, in kedar gredo uspehani konji počasi, čujem poetično zvonjenje mirne čete, ki se pase na strmini. Bolje ko pot napreduje, bolj divja postaja okolica, strmejša skalovje, na visokih vrhovih se blišči snež, globoko pod menoj sumi voda, ne vodi, ampak peni, ki se valé po skalovju. Bregovi se razširijo. V mali dolini lepa vasica, nad njo pa snežniki! — Krasni kraji! — Naši severni sosedje očitajo mnogokrat celo umotvorom romanskih narodov, da so delani na efekt. A narava, ko je stvarila Švico?

Jos. Doljak.

Junak.

Rudela ni v „Glasovi“ zgodovini goriških Slovencev.

Naš junak se je rodil pred, ne vem prav, koliko leti v neki vasi na goriško-benečanski meji. Njegovi starši so bili premožni i poštenti kmetje, a junaček je pri vsem tem prišel v gospojski suknji na svet. Če

Zupan pa mora te izdelane zapiske v svojem uradu razpoložiti, da jih lahko vsak pregleda, ob enem ima razglušiti, da sme vsak v 8 dnevih pritožiti se. En imnik pošlje nato svojemu ali tistemu ekrajnemu glavarju, katerega je c. k. namestništvo olločilo za presojo takih pritožb. Pritožbe se smejo podati ali zato, ker je kedo izpuščen, ki ima pravico voliti, ali pa, ker je kedo zapisan, ki volilne pravice nema. Podati se morajo v teh 8 dnevih pri županu, da jih v 3 dnevih pošlje c. k. glavarju, ki razsodi o tej stvari. Ta glavar sme oni do 24 ur pred volitvijo tudi sam in uradno imenike popraviti, če kaj nerednega zapazi.

Da se ustanovi število volilnih mož po občinah na deželi, ima okrajna politična gosposka na pollagi zadnjega ljudskega popisa za vsako svojo občino odločiti število volilnih mož, in naznaniti dan in uro, kedar ima občina te moze izvoliti. Dalje mora po preteku časa za pritožbe vse imenike ugotoviti, imenovati komisarja kot volilnega voditelja, in dotičnemu županu vse to o pravem času na znanje dati.

Župan ima potem prvotne volilce k volitvi povabiti, da pridejo odločni dan in uro na volišče, in izvrši volitev. Volilna komisija obstoji iz komisarja in iz občinskega zastopa. Ob oznanjenem času in na odločenem volišči se volitev izvrši ne gledé na število prišlih volilcev in glasuje se pri nas ustmeno. Ko začne volitev, je dolžnost predsednikova pojasniti volilcem postavno, važnost volitve in način glasovanja. Po tem jih mora pozvati, da naj glasujejo po čistem prepričanju, po vesti in kakor najbolje vedó, da bi bilo dobro za občni blagor, naj glasujejo ne gledé na postranske zadeve ali dobičke, ali z ozirom na kake lastne interese.

Na to se volitev prične, in po vrsti ima vsak prvotni volilec na glas povedati toliko priimkov, kolikor je volilnih mož voliti. Da je volitev veljavna, tirja postava nadpolovično večino glasov za vsakega volilnega moža. Ako se ta ne doseže pri prvem glasovanju, treba je k oži volitvi prestopiti po §. 49. in 50. volilne postave. Zato ne smejo volilci volišča popustiti popreje, nego je proglašeno, da je volitev končana.

Po dovršeni volitvi vzame komisar vse akte, in jih odda okrajnemu glavarju. Ta pregleda, in volitev potrdi, če je vse v redu; če nij, razpiše novo naznanjaje uzroke. Kedar so vse županje enega okrajnega glavarstva volile, zapiše glavar vse volilne moze v poseben imenik zlozei po sodnijskih krajih, in vroči vsakemu izvoljenecu volilno izkaznico, s katero gre odločeni dan poslanca voliti v glavni volilni kraj. Pri nas so ti kraji Sezana, Gorica, Tolmin in Bovec.

Te postavne odločbe nam kažejo, da je pri nas v Avstriji takraj Litave še zmerom za kmete veljaven pri drugih narodih uže zastareli in odvrženi volilni red, voliti poslanca ne naravnost, ampak po majhnem številu izvoljenih mož. Prvotni volilci, to je, občinarji se morajo sami preresetariti, in odposlati nekatere izmed sebe v glavni kraj z nalogo poslanca imenovati.

Ako je ljudstvo s takim načinom zadovoljno, dokaz je to, da je politično še zaspano, nemarno, nezvedeno. Prvi volilci, — (in malo jih pride na volišče, če tudi nij daleč) — nočejo si glave beliti s tem, koga da

uže pomeni srečo, kedar se rodi dete v „srajčicu“, kolko več sreče se je bilo nadejati materi, zagledavši svojega junačka zavitega v sukajico z gosposkimi škripcil. Le nekaj je skalilo srečni ženi prvotno veselje: pokazalo se je namreč kmalo, da ima sinko trdno zaraščen hrbtanec in vse prizadevanje mlade sklepe razkleniti, je bilo zastonj. Pri vsem tem se je hrbet junakov v otročjih in še celó v mladeniških letih, nekoliko pregibal. Od kar je pa iz mladeniča mož postal, se mu je tudi zarasten hrbtanec utrdil, da je zdaj ubogi mož tako neupogljiv, kakor bi bil kako palico požrl. Nevedneži, katerim nijso znani uzroki junakove, neupogljivosti, pravijo, da je ošaben; a to nij prav in tudi ne lepo, da mu toliko krivico delajo.

Kaj je junak kot poba in kot mladenič pričinal, o tem molči slovenska zgodovina. Prvič ga srečamo v javnosti, ko je v nekem mestu na Slovenskem „od hiše do hiše roma“ se ve, da v črnem fraku in golobjesvih rokavicah, ter se znano svojo zgovornostjo „pomislilke pobijal“ katere so imeli takrat še malo zavedeni ondašnji Slovenci zoper sanjočo se čitalnico. Drugič se nam prikaže tudi v črnem fruku pa v karnarčurmenih rokavicah na prvem volikarskem plesu v novorejeni čitalnici. Čarobnega obraza sreči kakor zaljubljeni metulj od cvetlice do cvetlice, — le škoda, da se ne more tako sladko-ujudno uklanjati, kakor drugi mladi gospodiči. O ti presneti hrbtanec!

Mestnim krasoticam nij ta neupogljivost nič kaj dopala in uže takrat so si za hrbtom hudobno šepetale: „Junak bi ne bil še tako napčen, kazi ga samo to, da se ne zna v „salonu“ olikano obašati.“

Na javni oder je stopil prvič leta toliko, in toliko, če se ne motim, pri Ciril-Metudovi svečanosti. Kakor bi bob zrno za zrnem, ob steno metal, tako so odletale suhoparne besede iz njegovih ust mej potrpežljive poslušalce, ko je v svojem deviškem govoru mnil sveta Cirila in Metuda. Kedo bi si bil takrat mislil, da postane junak, kateri je takrat uboga slovenska apostola tako neumljeno mučil, pozneje tako pobožen mož!

bi volili, in pravijo, naj gredo oče župan, boter-ta, kompare oni, ali pa gospod nuncie h gosposki, saj imajo več časa in denarja ko mi, uže opravijo tam.

Pri zbujenih narodih je vsak ponosen, da je volilec, da ima tako vzvišeno pravico, in jo hoče sam izvrševati. On noče pu posrednikih, ampak poslanca hoče sam voliti. Tako je pri Angležih, Francozih, Italjanih, v severni Ameriki, v Švici itd. Pri nas so le meščanje, veliki posestniki in bogati obrtniki take pravice vredni, majhni kmetje ne. Prvi glasujejo sami za tistega, katerega želé, majhni posestniki morajo oddati to pravico drugim, od katerih ne vedó, kaj da storijo, koga izvolijo. Zato se je uže zgodilo, da nijso bili prvotni volilci prav nič zadovoljni z izvoljenim poslancem.

Ker je pa postava taka in se izpolnjevati mora, dokler je veljavna, nij drugače pomagati, nego s tem, da prvi volilci in izvoljeni moze na tanko delajo po svoji dolžnosti. Prvotni volilci naj dobro premislijo, koga želijo poslanca izmed ponujenih jim kandidatov. Kder je politično življenje zbujeno, tam so društva, volilni odbori, kateri priporočajo svoje moze, nekateri se celo sam ponudi. V političnem napredku se tudi pokažejo stranke, in vsak državljani, če nij zaspan-pristopi k tej ali drugi. Prvotni volilci naj se torej odločijo za e o ali drugo, oni naj se po svoji čistji, nepristranski vesti odločijo za tega ali onega kandidata, in po tem naj izvolijo za volilne moze take, ki so z njimi enakega prepričanja. Želeti Petra za poslanca, in izvoliti volilnega moža, ki je za kandidata Pavla, je nes pametno.

Izvoljenci, ki so prav za prav pobleščenci svojih sosedov, prvotnih volilcev, naj pa ostanejo zvesti svojim sosedom po dogovoru, razen če se na volišči natanko prepričajo, da je mogoče dobiti boljsega moža, in če zamorejo ta prestopek doma opravičiti. To je le izjemek in se redko kedar pripetli.

Ako so pa prvi volilci nezrelí, in so doma nepremišljeno in brez pogovorov volili, bogmu po tem je izvoljenecem, še natančneje postopati in gledé na svojo odgovornost vsestransko pretehtati, katerega moža tirja občni blagor za poslanca. To nij tako težavno, če ima dežela moze, kateri so obče znani in le nekoliko zrel narod mora take imeti. V enem naj se zedinijo vsi, če je tudi volilni okraj velik, pomagajo jim časopisi, pisma, pogovori v društvih, in zraven je treba kako pot storiti v druge okraje. Ako je tako nemogoče, ker so stranke, strogo ločene, uže odloči konečno večina glasov.

Veliko ostreje je postopati, če so slovenski volilci mešani s tujimi volilci, kakor je žalibog v Avstriji po več volilnih okrajih. Tam je treba, da se slovenska manjšina uže pred volitvijo popolnoma poda slovenski večini, da so Slovenci na volišči vsi zedinjeni za enega moža zoper Nemca ali Italjana. Na Goriškem so samo slovenske občine malega posestva zedinjena v en volilni okraj, torej se nij pri nas bati take nevarnosti, in volilna borba bo popolnoma zdrava, da so volilci prvi in drugi le živi pa razumni, in da se vsak dobro pripravi za dan volilne bitve.

Dalje v prilogi.

Govornik je žel zasluženo mlačno ploskanje, a vsakakor ploskanje; kajti to žanje, kedorkoli, kedarkoli v katerikoli čitalnici na oder stopi; ta pravica je uže utrjena v stari nesodbijani naradi (§. 63. obč. red.) Edini izjemek od tega pravila se je menda pripetil prav pri isti Ciril-Metudovi svečanosti, ko je bil neki atarikast govornik, sedaj podpredsednik nečega pobožnega društva mej govorom glavo izgubil. Pri besedah: „Kde je moja glava?“ so vsi ostrmelí in vse roke so zistale. Po je edini znani primerljaj, da se nij čitalniškemu govorniku ploskalo.

Od tega časa je postal junak čedalja navadnejša prikazen na čitalniškem odru. Oa in Brzovjavček, katerega je lani neki „krajnski“ prišlik predrzno mej obskurne prikazni ušteval, sta bila malo da ne glavna stebra pevskega zbora, dasiravno sta navadno oba mol za dur in dur za mol pela.

Sicer sta bila nekda prav izvrstnega sluha, le v notah so bili kržci in mol-znamenja navadno vsa premedena. Tudi kot deklamator je junak nastopil, in jaz ne bom nikdar pozabil, kako neskončno glnljivo so naš Junak, „obskurni“ mož in „kralj saljivih deklamatorjev“ pri neki Vodnikovi besedi predstavljali Vodnika, Zoisa in Linharta.

Obskurni Brzovjavček, obče znani liberallec, je predstavljal prostomavtarja Linharta; Junak, jako d. rezljiv mož (še nij dolgo, od kar je podaril „Narodni tiskarni“ 25 g d.) je nastopil kot Zois in „kralj saljivih deklamatorjev“, kateri je za meaita kakor ustvarjen, je bil Vodnik.

Ali nij moral to biti krasen prizor?

Le mislite si te tri moze skupaj na odru!

Takrat se ve, da so bili goriški Slovenci še nezavedeni in mrzli in zato nij ona krasna predstava nikogar posebno genila, a stavim, sto goldnarjev proti edenru, če bi danes nastopili isti trije moze kot Vodnik, Linhart in Zois na oder, v potokih bi se lile solze poslušalcem — sneha, in še trebuh bi bil v nevarnosti. Tempora mutantur! (Konec prihi.)

Priporočati je pa vsem, da se pri pretresovanju in reševanju kandidatov vsak dostojno vede.

Boj naj se le ostro bojuje za načela in kandidati naj se dobro pretehtajo; toda z lažmi in obrekovanjem nasprotnega kandidata v blato metati, dokaz je nemoralnosti in surovosti.

Najnovejše politične vesti.

Federalisti in ustavoverci zdaj sklicujejo shode; posebno pa zdaj delajo nemški konservativci, zavezniki federalistov. Ti zadnji so imeli na Češkem te dni od 2000 ljudij obiskan shod in kaže se, da so ustavovercem močno spodrinili tla. Dunajska borsna kriza je menda povsod napravila tak utis, da je vse hudo na tisto stranko, ki je vzrok toliki nesreči. Ker pa vsakdo vé, da so dozdej ustavoverci imeli sukno in škarje v rokeh, je mrzenje proti tej stranki naravno in prav to mrzenje bo morda zlajšalo zmago federalistom, kajti pri takih okoliščinah mora želeči vsak pošten Avstrijanec, da jenja enkrat terorizem ustavovercev. Gotovo je za zdaj toliko, da tudi tam, kjer so bili dozdej absolutni gospodarji, se širi nejevolja in opozicija proti njim.

Nadalje ne bo vsled zadnje krize tudi Chabrus toliko čudežev delal in v najvišjih krogih je menda tudi prodrlo prepričanje, da na ta način nij mogoče Avstriji zagotoviti boljše bodočnosti. Ministerstvo bo menda v takem položaju poskusilo, da zavleče volitve v direkten drž. zbor, kolikor le mogoče, ker upa, da se mej tem časom borsni valovi poležejo; a vkljub temu se smemo nadejati, da bodo federalisti z veliko večino zmagali pri prihodnjih volitvah.

Čudna prikazen je tudi to, da je v Ogrskem parlamentu še stari Deak grajal svojo lastno vladno stranko in jej priporočal več delavnosti in pravičnosti. Ogerski poslanci sploh dosti sedijo, pa malo storijo; 8 celih mesecev so samo proračun pretresali; komaj so dovršili eno sesijo, pa uže zopet sedé v novi sesiji. Ali nij to kaj nenavadnega?

V Celju je bil 25. t. m. v ondodni čitalnici volilni shod, katerega je sklical predsednik centralnega volilnega odbora, dr. Vošnjak; udeležilo se ga je 150 zaupnih mož iz slovenskega Štajerja. Shodu je predsedoval g. Ivan Žuza, bivši dežel. posl. in rudarski lastnik. Po živahni debati je shod skoro enoglasno sklenil: 1. da se popolno ujema s slovenskim centralnim volilnim odborom v Ljubljani, s katerim v zvezi bodo delali okrajni volilni odbori, postavljeni v vsakem sodnijskem okraju; 2. da štajerski Slovenci bodo ostali pri narodnem programu in se iz narodnih in drugih obzirov ne morejo poprijeti programa tako zvane državopravne stranke. Shod se je tudi zedinil o kandidatih, kateri pa bodo še le potem proglašeni, kadar bodo okrajni

odbori izrekli svoje odločilno mnenje o nasvetovanih kandidatih. Ali ne bi bilo dobro, da bi centralni odbor sklical enake shode tudi v tržaški okolici in v Istri?

Na Francoskem so se godile zadnje dni pomembne in za francoski narod jako nevarne reči. Predsednik Thiers je bil poklical nekatere može, zmerne republikance v ministerstvo. Ker pa je narodna skupščina po večini sestavljena iz raznih monarhistov, legitimistov, Orleanistov in Bonapartistov, kateri vsi so protivniki definitivne republike, in ker je Thiers s ponovljenim ministerstvom kazal resno voljo, da hoče republiko utrditi, so se združili monarhisti vseh treh barv in Thiersa v prvi seji nove sesije interpelovali, zakaj je deloma spremenil ministerstvo. Thiers jim je odločno odgovoril, da on hoče končno ustanoviti konservativno republiko, kot edino na Francoskem mogočo vlado, ker monarhija nij mogoča gledé na to, da se 3. kandidatje pulijo za francoski prestol in da edino rešitev Francije on vidi v tem, da skupščina pretresuje in sklene organske postavbe, katere bo skupščina vlada predlagala.

Predlagal je en republikanec, da se preide čez interpellacijo na dnevni red, a večina je proti temu predlogu glasovala in s tem dala nezaupnico Thiersu. Naraven nasledek, ker Thiers je uže poprej izrekel, da on vidi v diktaturi še večjo nesrečo, je bil ta, da se je Thiers odpovedal predsedništvu republike.

Narodna skupščina je z veliko večino sprejela Thiersovo odpoved in se v tisti seji 25. t. m. izvolila za predsednika republike maršala Mac-Mahona, znane monarhista, če bonapartista ali orleanista, se še ne vé. Iz tega pa utegne nastati na Francoskem hude homatije. Dežela je vendar večinoma republikanskih misli, to so pokazale zadnje dopolnitve volitve, republikanci bodo tedaj čuteči se v nevarnosti na to delali, da se monarhistična skupščina se silo razpusti, monarhisti raznih barv pa bodo vsak za se rili in tako utegne priti do meščanske vojske, da se bodo zopet Francozje mej seboj klali, dokler ne bo prišel zopet kak odrešenik à la Napoleon III. Žalostna resnica bi bila potem ta, da Francozje so preveč skaženi za republiko in da so propali kot prvi evropski narod. Mi Slovani gotovo tega ne moremo biti veseli.

V italijanskem parlamentu je bila zadnji čas debata zaradi odpravljenja vseh samostanov in generalatov raznih redov, vladni predlog je bil sprejet vsled katerega bodo odpravljenih 500 samostanov.

Sliši se da hoče papež vsled tega ekskomunikati ministerstvo in vse poslance, katere so za to postavili glasovali. Sv. Oče je bolehen, pa vendar še smerom sprejema tuje goste.

Dunajska razstava.

Kmetijsko društvo je sklenilo, da pošlje nekatere gospode na Dunaj, ki imajo nalogo poročati potem o različnih predmetih.

Prevzel sem jaz mej drugimi predmeti tudi poročilo o živinoreji, ki je ravno za nas slovenske kmetovalce goriške dežele posebne važnosti. Živina bude le od od 31. maja do 9. junija razstavljena.

O tem bom sicer natančno poročal našim gospodarjem, vendar pa bi želel, da bi so vsaj nekateri gospodarji udeležili ravno zdaj te razstave, da se sami prepričajo o tej stvari, kajti ravno živinska razstava obeta, da bo kaj istinito vrednega videti.

Da pa bi imeli tisti gospodje, kojim je Dunaj neznan, vsaj nekoliko podpore, in zanesljivega tovaruša, ki bi jim tudi razkazaval razstavljene predmete, sem se namenil priobčiti, da so odpeljem dne 31. maja t. l. zj. na Dunaj, in da bom od 1. do 10. junija na Dunaji vsako jutro v pisarni razstavne komisije za Primorsko, kder bom sprejemal došle goriške gospode kmetovalce, in po revni moči bom skušal biti jim postrežen vsaj z dobrim svetom. Sicer bom ves dan v oddelku razstave za živino.

Če bi želel kateri gospod kaj več poizvedeti, pripravljen sem postreči mu. Naznanjam ob enem, da bo 31. maja zj. 5. uri odšel iz Gorice vlak na Dunaj, s kojim se bo mogoče peljati po prav nizki ceni. Plača se sem ter tja iz Gorice na Dunaj iz z Dunaja v Gorico 15 gold. za III. red; za II. red se plača 22 gold. Vožnja stane tedaj gotovo kaj malo. Pa tudi za stanovanje in hrano se nam bo uže posrečilo dobiti kaj ugodnega in poštenega.

Kedor pa bi sedaj ne mogel iti, bo imel priliko tudi pozneje najti enega od nas referentov. Tudi jaz imam iti še enkrat po tem, kar bodem o svojem času priobčil. Ob enem naznanjam, da se bodo v kratkem razpisale nekatere stipendije, ki se bodo podobile kot podpora nekterim kmetovalcem in obrtnikom, da obiščejo dunajsko razstavo.

V Gorici 15. maja 1873.

prof. kmetijstva.

Dopisi.

V Gorici 21. maja. — V številu 15. do 19. popisuje „Glasov“ zgodovinar posamezne dobe razvoja goriških

Nektere opazke ruskega profesorja.

Spisal
prof. J. Baudouin de Courtenay.
(Nadaljevanje.)

XXIV.

Kaj sem kie dobil, to je: koliko tvarine nabral sem v ti ali oni okolici, kakor tudi, kolikor raznih dialektov imel sem priliko iziskati, ne bom tukaj priobčal, ker to bi tirjalo preveč prostora in zraven tega ne bilo bi popolnoma zastopljivo za vse „Sočine“ bralce. O teh predmetih bom pisal posebej v specialnih jezikoslovnih časnikih in knjigah. Samo to si dovolim omeniti, da največ tvarine nabral sem za Čigunjski dialekt, razen tega zadosta tudi za Rihemberk, Ajdovščino, Sv. Križ, Otlico, Vipavo, Razdrto, skoro za vse vasi bledsko-bohinjskega dijalekta (posebno pa za Bledski Grad, Bohinjsko Srednjo Vas, Bistrice, Koprivnik itd.), za nekatere vasi cerkljanskega dijalekta, za Stržišče, za nekatere vasi dijalekta tolimskega (posebno pa za Zadlas), za solkanski dijalekt itd. (ne govorim tu o doneskih, ki so mi jih poslali razni gospodje, omenjeni uže v mojih „Poslanjih“ v „Soči“).

Zdaj pa nazvem imena vseh boljše imenitnih pripovedovalcev razen uže omenjenih v IX oddelku za drugod. Evo: v Rihemberku Janez Ličen vulgo Kaplan, bivši krojač, Na Cesti Anton P.ušler, star 86 let (ta je tudi samorodni pesnik), v sv. Križu Jakob Poniž, krojač, na Razdrtem Janez Premrl vulgo Kolar, v Polšici pri Bledu Anže Ambrožič, v Bohinjski Bistrici Matija Iskra vulgo Zimovec, v Bohinjski Srednji Vasi Matevž Tkavec vulgo Švic, krčmar, i. dr., v Solkanu Štefa Jug vulgo Grmič, v Cerknem Urša Rojec stara 62 let, v cerkljanskih Novakih Jakop Kokel, star 15 let, v Jagrščih Jivan Seljak vulgo Bridnik (sicer rojen v Poljanah), v Čeplesu Tinca Beuk (Belek) vulgo pri Zapoškarji (slepa od rojstva, stara pa 28 let), v Stržiščah Tomaž Kikel vulgo pri Andru, v Nemškem Rutu (na Goriškem) Tomaž Lončar star 73 let, na Graho-

vem 12 letni fant Franc Gulje, županov sin, itd. Kakor je zgorej rečeno, veliko od njih sem uže popreje omenil, mej drugim vse jako znamenite pripovedovalce iz tolimske okolice.

XXV.

V tem zadnjem oddelku mojih opazek ne bom več popisoval ne mojih prigodeb ne tudi raznih podrobnosti in življenja slovenskega ljudstva, ampak si dovolim storiti občni pregled tega, kar sem popreje napisal, kakor tudi opravičiti se pred temi gospodi, katere sem razžalil z mojim v časih, vsaj na videz, pristranskim govorjenjem. Za izhodno točko vzamem si članek natisnen zoper mene in moje opazke v listu 12. „Glasa“ (21. marcija 1873.)

Iz vseh razžaljenih delov slovenske inteligencije noben nij imel dozdej javnega zagovornika; samo duhovni so dobili vnetega advokata v spisatelji omenjenega članka v „Glasu.“ Ta odkritosrčnost mi zares jako dopada; ker mislim, da je veliko boljše in praktičnejše izgovoriti pogumno vse, kar se ima notri v srci zoper tega ali onega, nego tajiti svojo jezo, ne govoreč nič javno, in na ta način uničujeva mogočnost človeškega porazumljenja. Nadejam se, da vsak brezpristranski gospod, ki prebere pazljivo to, kar bom precej priobčil, zastopi moje besede, me vsaj deloma opraviči ter ne bo zanaprej moj neprijatelj. Vprašanje to je za mene tako važno, da moram odgovoriti natančno na vsa „Glasova“ očitanja.

Poprje pa moram naznaniti častitljivemu spisatelju „Glasovega“ članka in njegovim prijateljem, da, če me je napadal kakor sodelalca „Soče“ in tedaj tudi privrženca „Sočine stranke“, je popolnoma slabo zadel. Jaz nemam časti spudati k nobeni slovenski stranki, ter ves oni znameniti prepir mej „starimi“ in „mladimi“, mej slovenskimi „klerikalci“ in slovenskimi „liberalci“ me prav nič niti ne greje niti ne zebe. Jaz imam dosta veliko resnobnejših opravkov, nego da bi se še mešal v popolnoma tuje za mene zadeve. Tiskal sem pa moje nesrečne in okorne opazke v „Soči“ vsled

tega, ker mi je to bilo najbolje priročno, posebno pa ker nijsem jih tiskal v nobenem drugem časniku. Zdaj pa k stvari.

Ostri vtis, ki ga dela stavek o postrežbi z jedmi in pijacami, postane veliko rahlejši, ako premislimo, da tu se je vkrala ena majhna tiskovna ali morda celo še pisna pomota (tako rečeni lapsus calami), da manjka tu ene majhne besedice, namreč „le“, in da celi stavek se mora brati: „Kakor veliko druge gospode, tako so tudi nekteri duhovni mislili, da me morajo postreči le z jedmi in s pijacami, ter da mi bo zadostovalo to, kedar bom sit.“ Da celo in v tej pravi obleki je ta stavek en malo nedelikatni in surov, sam rad priznavam; vsako opravičevanje ne bo tu nič pomagalo, ter se morem le sklicati na mojo medvejo naravo: saj ruski medved ne zna ne pisati ne govoriti tako nežno; kakor civilizirani Slovenec, in zatorej se mu mora veliko priznati. Izrazil sem pa tako namreč zaradi tega, ker meni res nij bilo toliko mavi za jedi in pijačo, kolikor za iziskanje krajnega dijalekta. Če razni gospodje (ne samo duhovni) so me pred vsim hoteli nasititi in napojiti, to je bil le dokaz njih dobrega srca in gostoljubstva. Če pa z druge strani nijso marali toliko za to, kar jaz sem si pred vsem namenil, nij nič čudnega, kajti nihče ne more se interesirati za vse predmete in biti zveden v vseh strokah. Kakor, na primer, jaz nijsem nič zveden v bogoslovstvu (o ti stvari spregovorim še en malo potle), tako tudi nekteri duhovni na doželi nijso zvešeni v jezikoslovstvu in ne morejo razumeti interesa za ljudstvene dijalekte, ki ga ima, če uže ne „ta ali oni jezikoslovni norec“, tako vsaj naravnost ta ali oni jezikoslovec.

Ali „ruski popi“ žive brez jedi in pijače, ne vem, ker sem imel premalo priliko, da bi jih dobro poznal; slovenska dežela je sploh prva dežela, katero imam priliko poznavati, vsaj deloma, skoro v vseh obzirih. Mislim pa vendar, da tudi ruski popi imajo izvrsten tek, ako so zdravi. Sicer pa dober ali slab tek ruskih popov je le postranska stvar v moji pravični častitljivim spisateljem članka v 12. listu „Glasa“.

Slovenec do današnjega dne. A kakor je redko kateri zgodovinar popolnoma nepristranski, tako vidimo, da se vije kakor rudeča nit neka posebna namera ali tendenca tudi skozi vse vrste omegenjega popisa. Sicer obsega „Glasov“ dopis prav mnogo resničnega, kar je pa tako občno znano in se je že tolikrat v „Novicah“, „Narodu“, „Domovini“, „Soči“ in drugih listih prebavljalo, da bi prav ne vedeli, zakaj je hotel gosp. dopisnik vse to še enkrat pogreti, če bi nam zveza zaslug obče priznanih goriških veljakov z onimi ene v dopisu mnogokrat imenovane osebe jasno ne kazala, da je potreboval za svojo zgodovinsko sliko primerne stafage (duo podobe) na kateri se bo tem bolj odlikovala podoba onega junaka, katerega zaslugi treba v sedanjem položaju — uže ve dopisnik, zakaj — na vse goriškološevanske vetrove raztrobiti. Ko pride odločilni dan, vsikliknejo potem vsi z navdušeno soglasnostjo:

Ta je naš mož — naš državni poslanec! —
Drugi namen onega zgodovinskega obrisa pa je ta, da se pred slovenskim svetom, kolikor mogoče skrijajo zaslugi „Sočanov“ za vzbujenje narodne zavesti in sploh za razvoj slovenske reči na Goriškem, pred vsem pa se spodobno očrni in pobije oni drug mož, kateri je „Glasovemu“ junaku pred vsemi na potu in da se osumnijo še nekateri drugi manjši možje, kateri bi utegnili njegove državno-poslansko-hlepne namere kolikor toliko ovirati.

Kedo je „Glasov“ junak in menda zgodovinar ob enem ali vsaj zgodovinarjev „sveti duh.“ to naj ostane tukaj zastavica. Gotovo jo je uže mnogo naših č. čitateljev uganilo — a mi jo hočemo na drugem mestu v posebni obliki razvozlati Sočanom in Nesočanom v poduk in zabavo. —

Te dni je prišla na svitlo neka nemška knjiga z naslovom „Görz, Stadt und Leute,“ katera popisuje potovalcem precej dobro, dasiravno v nekoliko hripavi nemščini, našo lepo deželico. V njej konstatuje g. pisatelj Seibert na podlagi zanesljivih dat, da živi na Goriškem 14% Nemcev, 5% Italijanov in 25% Furlanov in vsi drugi da so Slovenci. Da so ljudske razmere v resnici take, to potrjuje Nemeč na podlagi uradne štetve ali cenitve; zapomnimo si to, in pogledjmo, kako so pa pri nas pravice razdeljene mej posamezne narode.

Koliko odstotkov slovenskega uradovanja je pri naših sodnijah, davkarijah in drugih cesarskih uradih in koliki odstotkov podučevanja v slovenskem jeziku nabajamo v naših srednjih šolah? Tu so pravice prav narobe razdeljene: Nam Slovincem je dala vlada menda ne več od 5 odstotkov, 25 so jih dobili Italijani in vsi drugi so se odmerili Nemečem. Ker je pa zadnjih tako malo ali skoro nič, moramo mi Slovenci in Italijani tudi Nemečem odmerjenih 68 in pol odstotkov siloma uživati. Ta protinaravna mera se ima raztegniti, kakor se sliši — uže prihodnje leto tudi na vadnico in učiteljsko pripravnišče v Gorici — in mi bomo molčali?

Ne samo molčali, ampak celo posebno hvaležni bomo gospodom ministrom zato neprecenljivo dobroto, ako bomo poslušali v srce segajoče nauke tetke „Görzer Zeitung“, ktere nam daja v uvodnem članku „Nationale Fantasien.“

V istem razpravlja prav tehtno(?) kolika sreča in dobrotja je za nas, da nas je vsezveličavna nemška kultura oblizala. Ob enem pa poudarja, da so naše pravice v obilosti zavarovane „saj imamo v naših šolah toliko narodnih učiteljev.“ Da morajo ti v nemškem jeziku podučevati, zato se tetka „Görzerca“ ne zmeni; zadošta, da jih imamo narodne učitelje.

Sicer se po njenem mnenju nikdar nij sanjalo naši vladi, da bi hotela nenemške narode, germanizovati. H čemu? saj dokazuje zgodovina jasno zadosta, da so se manje kultovani narodi vselej v više kultovanih pogubili. In ta osoda čaka preje ali pozneje tudi nas Slovence in „Görzerca“ meri celo na Italijane, kakor bi oni v kulturi za Nemci zaostajali? Naj bo no, pa potrpiamo, dokler se v žrelu pangermanizma ne utopimo.

A, uboga „Görzerca“ je uže sama nasebi naj sijajniši dokaz, koliko se nam je na Goriškem bati tega žrela. V drugič se je porodila — a bogme v drugič bo poginila, kakor hitro ji odtegnemo sedanji mogočeni botri svojo pomoč. Zdaj hira, in v tem nesrečnem stanju hujša in breca, kakor kedor se trdovratno v zadnjih trenutkih brani pogina, kateremu na vse zadnje vendar ne more ubežati.

S Kanalskega dne 26. maja. [Izv. dop.] Ko je bilo vsled nove postave zastran nabora novincev ministerstvo ukazalo, da se ima nabor vršiti samo pri okrajnih glavaratih, so skoro vse goriške in mej njimi vse občine kanalskega okraja prav nujno prošnjo podale deželnemu zboru, naj bi vlado tako pregovoril, da bi se vojniki zanaprej kakor poprej v glavnih krajih sodnijskih okrajev nabirali. Tudi tedajšnji in sedanji župan kanalski g. France Malnič je ono peticijo podpisal. — Razlogi, na katere se je opirala, so bili tako jasni in tako opravičeni, da se jim je vlada morala udati, — in imeli smo potem vojaški nabor zopet v Kanalu. Letos je bilo tudi povabljen naše županstvo, naj bi preskrbelo v ta namen potrebne prostore. G. okrajni komisar Conte Manzano se je za to osobno pogajal v Kanalu — pa zastoj. Županstvo se je branilo najeti primerne sobe, za katere bi bilo mora-

lo plačati par goldinarjev — in zato so se letos kanalski novinci v Gorici nabirali.

Če se pomisli, da mora vsaka občina poslati vsaj enega svojega zastopnika k vojaškemu naboru — in da treba vsem takim zastopnikom gotove stroške iz občinske denarnice povrniti; če se pomisli, da je uže k vojaškemu naboru poklicanih m'adeničev na stotine, da pa oni navadno ne pridejo sami, ampak da jih spremljajo starši in batje — in da vsi tavi ne živé, niti en sam dan n., od svetega duha, ampak da morajo tudi je-ti, piti in pošteno prenočevati; če se dalje pomisli, da vsi ta množica brez primere več potrosi, kedar je nabor v Gorici namesto v Kanalu in če konečno preudarjamo, da bi bili kanalski trgovci in krčmarji mnogo spečali in potočili, namesto goriških in da bi bila kanalska občinska denarnica samo s prikladi k užitini vina in piva obilno odškodovana za par goldinarjev najemnine, katere bi bila morala plačati za naborne prostore, če vse to pomislimo in preudarjamo; potem moramo z dobo vestjo sklepati, da je županstvo delalo ne samo nedosledno — gledé na zgorej omenjeno peticijo — ampak občinskim interesom nasprotno in na veliko škodo celega okraja.

Kanalsko gospodarstvo je pač tako, da se Bogu usmili, to spričuje tudi ogromni deficit, katerega so letos iztaknili v občinski denarnici. Kanalski volilci, uživajte sedaj tri cela leta: saj vaše hlapčevske upogljivosti in narodne malomarnosti, katerega ste pri zadnjih volitvah zasejali. Prosit!

Iz tržanke okolice 25. maja. [Izv. dop.] Vsakega poštenega okoličana mora sveta jeza prijeti, kadar premišljuje, kako naše mestno starešinstvo, volh in službe deli v naši okolici, sicer veči del rojenim okoličanom, ali žalibože odpadnikom alla Ferluga, sovražnikom našega naroda alla Lukša itd. Da pa imenovano mestno starešinstvo tudi svoje ljudi zavrača, če mu nij o prehudi lahoni, to vidimo iz sledeče dogodbe.

Na Občino so dejali okoli leta 1864. nekega gospoda pl. Markezi-ja za tako zvanega „comissario politico“. Služil je, dokler mu ne dojde od mestnega magistrata meseca aprila poročilo, da s prvim majem je ob službo dejan ter da ne udobi več plače. Uzroka, zakaj je ob službo dejan v tem akazu nij bilo nobenega. Omenjeni gospod služi magistratu uže 12 let; kedar so bile službe pri organiziranju razpisane, je za več kakor edno prošil, za na vse njegove prošnje, mu niti nij prišlo odgovorjeno, ali mu je prošnja uslišana ali odvržena, dokler mu na enkrat, kak r strela iz jasnega neba dojde gori omenjeni ukaz. Ne zagovarjam gospoda, ker tudi on nij bil nikdar pravičen Slovincem okoličanom, ampak pomolujem njega in njegovega brata, kateri se ne more že kakšnih 12 let na noge opreti tako da je res usmiljena vreden. Povem pa ta vzgled, da se vidi, da lahon tudi svojega zavrže, kedar vidi da nij dosta energičen proti Slovincu.

Se dve besedi na uho paši proseškemu: Kedar greste po svojem okraju, kakor ste sli v nedeljo na Ob... da si izvedeli, ktero trojko bodo vaščani priporočali, da si župana izvolite, morate se držati navale staropostene. da pustite dati znamenje se zvoom, da se vaščani zberó in posvetuj-jo; ne pa kakor ste vi učinili, da ste sklicali le nekatera, ki so le po vašem kopitu. Evo vam gospodine paša! Ako je vaš princip tak, ne bodete dosta opravili se svojim paševanjem.

Nij lepo od vas do vas vaša telesna straža, vaš trabant tako pogostoma obiskuje, kakor obiskuje privatni učenik svojega učenca. Ali vas more biti podučuje, kako imate za naprej vladati? Žalostna vam majka, ako vi stari učeni mož potrebujete nauka od tekovega človeka. Slaba bo le Vaša vlada! Zato, pomozí vam bože!

Iz slov. Štirskega 14. maja. [Izv. dop.] Večina prebivalcev slov. Štirskega je res narodna, ali kakor povsod, tako tudi tu uganja kopica domovini in našemu napredku neprijaznih ljudi, kateri se nad pravičnim našim zahtevanjem repenčijo, svoje maraje, hoté vse ljudstvo germanizovati ter vzdržati po šlah i uradni-jah edino le nemški jez. k. Ta kopica ima svoj evangelij v duševno stari skrbasti „Tagesposti,“ in kakor p še ta ubogi časopis, tako piska tudi cela kopica nemčurska. Brez lastne osvedočbe, brez pravega smotra goni se sem ter tja, ter seje prepri med miroljubne narodnjake. Se ve da se jej ne posroči nič, kajti vsemu delovanju teh nemčurjev stavijo se v večini narodnjakov trde zapreke in ne oštaja jim tedaj druga pomoč, nego — obrekovanje svojih sosedov!

Volilna reforma našla je le te nemčurje tu po našem kraju, in število teh je jako pičlo, tedaj ima t: nova neprimerna naredba tukaj jako malo čestiteljev! Šmarški okraj, tako bi rekel, je središče narodnega gibanja, kajti tu je še najmanje nasprotnikov, v Ormužu pojo vsak večer „die Wacht am Rhein“, in le Ljutomer je jako naroden kraj, ktereja ni stavil še pred Šmarje. Birokratje, kteri so skoro vsi še starega kopita, še prav malo ali pa celo nič ne spoštujejo §. 19, kajti veči del odgovarjajo na slovenske uloge nemškimi odloki in reže nad slovenskim kmetom, kakor nekdanji graščinski oskrbniki. Povsod stavijo postave

v prvo najvažnejšo vrsto državnih naredeb, ali §. 19. ne morejo po svoji bistrornosti pripoznati za postavu, kajti ta se jim zdi le paragraf pro forma, da se ravno tista paragrafa številka državne osnovne postave izpolni! Ne gre jim do razuma, zakaj bi se imeli povzdigniti nad suhoparnost nemškega birokratskega jezika ter imenova i namestu „r. h. t.“ sodnija in namestu „volmoht“ pooblastilo. Ne zli se jim potrebno strankam dajati razumlj. ve odloke, ampak ubogi kmet mora plačevati sodnijskemu slugi pijače, da mu odloke nemške na „bindiš“ prestavi! Oh! kdaj pridemo uže iz teh časov!!

Šolski sveti se premalo brigajo za blagor ljudskih šol, in uradujejo veči del nemški!

Celjskega okrajnega glavarja veličanstvo je zbolelo in ker ne more predsedovati Šmarškemu okrajnemu šolskemu svetu, tedaj so meni nič, tebi nič naložili cel tovor zaostalih del narodnemu podpredsedniku šolskega sveta, da bi moral ta cel mesec le se pečati s tem delom, a svoja opravila često v nemar puščati v tem, ko bolno veličanstvo vleče dijete poleg tolste služnine! To je pravica! Da bi moral narodnjak nemčuju tlako delati!

Slovenski učitelji sanjejo novo „slov. učiteljsko društvo“, in našli so mnogo podpornikov za to dobrodelno naredbo; da bi jih tudi po družih krajih posnemali učitelji, kakor jim je uže zadnjé „Soča“ svetovala v svojem uvodnem članku.

Večkrat Vam bom poročal o našem stanju, za danes pa Vam kličem goriškim Slovincem srčno: Živeli!

V Ljubljani 19. maja. [Izv. dop.] V nedeljo 18. t. m. imel je ljubljanski „Sokol“ napraviti prvi svoj izlet. Ker je pa ljubljanski magistrat komandiran od vladnega predsedništva do sedaj navadni red, po katerem se je „Sokol“ pred svojo telovadnico v popolni sokolski opravi zbiral ter se od tam z godbo spremljevan in corpore podajal na namenjeni kraj, spremenil tako, da se imajo „Sokole“ le zunaj mesta posamezno zbirati ter vrnivši se tudi zunaj mesta se raziti: odložil je društveni odbor ta izlet ter sklical občni zbor za nedeljo 18. t. m. pri katerem se je o tej zadevi posvetovalo ter o daljnih sokolskih veselich sklevalo. Koj v začetku zborovanja se je g. dr. Zanik nadaljnemu predsedništvu odpovedal; vzrokov, ki so pripomogli k tej odpovedi, nočem pa na tem mestu navajati.

Za naslednike je priporočal tri gospode, izmej katerih je bil z veliko večino izbran dosedanji podstarosta g. Josip Noll, za podstarosta g. Drenik Franjo i za odbornika mesto Drenika g. Armič. Dogovorilo se je, da se o takem protipostavnem postopanju tukajšnjih oblastnj pritožba do višega mesta napravi ter dokler so razmere ne poboljšajo, v mestu ter v bližnji okolici primerne veselice napravljajo.

Z Dunaja 20. maja. [Izv. dop.] Ne morem povedati, kako me je zbolelo, ko sem prebral dopis iz Gorice v 19. št. „Glas“, ktereja mi je dober prijatelj z Goriškega poslal. Da nekteri jezični doktorji nemajo plemenitega srca v svojih prsih, to sem uže z davna vedel, toda da list, kteremu bi morala glavna naloga biti krščansko-evangelijško ljubezen učiti, enemu takih pravdarskih doktorjev svoje predale odpira, da v njih svojo osobo veličaje našega dra Lavriča z blatom ometa in z uboštvom pita, to je vendar največa infamija, ktero pri sicer omikanem človeku misliti morem. Da dr. L. nij premožen, to je res. Zakaj pa nij?

Sa to, ker veliko časa z agitovanjem za slovenstvo in s podučevanjem preprostega naroda zgubi; za to ker vse, kar zasluži, v podporo svete slovenske stvari potrosi; za to ker z ljudmi, ki pri njem v pravdah in tožbah pomoč iščejo, človeško ravna ter jih ne dere in ne molze kakor nekteri drugi (bogme, tudi slovenski) advokatje. Kaj nij tak mož našega največega spoštovanja vreden?

A da dr. Lavriča še od druge strani izpoznamo, moram še jaz eno povedati. Vsak ve, da je dr. Lavrič od nekdanj velik prijatelj slov. mladine in posebno slovenskih universitetnih studentov. Vsakemu pa, ki je bil zadnja leta na Dunaji, je tudi dobro znano, da je dr. Lavrič mož, ki je to ljubezen tudi v dejanji kazal, a ne samo z besedami. Kolikokrat je priromalo od dr. Lavriča pismo na Dunaj, in nikoli neprazno. Njegov list je marsikateremu ubožnemu dijaku v kritičnem trenutku iz velikih zadržeg pomagal. In celo, ko je bil za dež. odbornika izvoljen! Takrat je dr. L. podpiral predlog, ne vem uže ktereja poslanca (g. Doljaka. Ured.), da naj dež. odborniki ne dobivajo po 1200 gl. plače, nego samo po 800, ker so itak uže preveliki davki. Predlog nij obveljal. Toda kaj stori dr. Lavrič? Piše na Dunaj nekemu potrebnemu dijaku ter pravi: „Ker sem zdaj dež. odbornik, pa se mi 1200 gl. na leto previsoka plača zdi, bodem Vam in Vašemu prijajlu J. J. vsakemu po 200 gl. na leto pošiljal, dokler bom odboroval, da se bosta lože in pridneje učila in potem za domovino dela.“ Kmet ta denar plačuje, kmečki sinovi naj ga uživajo! In res je g. doktor vsak mesec vestno pošiljal svoj obolos, dokler je bil dež. odbornik. Tako je delal dr. Lavrič, in kako je delal oni dež. odbornik, katereja Glasov dopisun tako visoko povzdiguje?

Vem, da dru. Lavriču ne bode ljubo, da sem to stvar objavil, pa se mi je potrebitno zdelo, da blagi čitatelji izprevidijo, kakovo srce in kakov značaj mora imeti človek, ki se predrzne našemu doktorju ubožstvo očitati.

Politični pregled.

Vsaka nesreča je komu v srečo; kaj bi časniki zdaj pisali, če ne bi bilo dunajske krize; ob pravem času je prišla za časnikarstvo, kajti v Avstrije je zdaj strašno suhoparno v politiki; nobenega parlamenta nij skupaj in diplomacija si zdaj od daleč in od blizo komplimente dela, tako da se ne more še sè sabljo zarožljati, kar se navadno stori, če nij doma nič novega. Tedaj kriza in nič drugega kot kriza. Ustavovorni listi se trudijo, kolikor morejo, da bi pred svetom zakrili mizerijo, katero je uzročila, nasproti pa federalistični listi in po vsi pravici trdijo, da so ustavoverci tisti, ki so Avstrijo zdaj tako daleč pripeljali. Če pa pomislimo, da je ministerstvo sè suspenzijo bankne akte namesto nevarnost odstranilo, le še nevarnost povišalo, tako ne vemo, kaj bi dejali; prav za prav ne smemo reči, kar nam je na srečo. Naj le dela in trosi banka papir po svetu, kaj pa nam bode dajalo inozemstvo za papir, ki nij zadosti garantiran; a žijo je uže poskočil in bode še le viši postal, draginja po vsled tega tudi občno zrasla, in tako bodo mali posestniki, uradniki in sploh delalci ljudje plačevali za spridene borsne igralce in borsne barone. To bo fletno! Kedo ne bi potem pridružil se mnenju, da kriza bo zdaj v Avstriji ostala v permanenci; dokler se reči popolnoma drugače ne zasucejo.

Pri nas na Slovenskem se včasih uganja čudna politika. Ne vemo, če smo prav zastopili, ali ne, pa dozdeva se nam, da se dva lista, „Slovenski Gospodar“ in „Novice“ za to poganjata, da bi mi Slovenci popolnoma pristopili k programu tako zvane državnopravne stranke. „Slovenski Narod“ pa temu nasprotuje in pravi, da Slovenci ne moremo pristopiti k programu, kateri je bil sklenen brez Slovencev, posebno če se pomisli, da ta program izključuje zedinjeno Slovenijo, ker druga točka tega programa poudarja nerazdeljivost posameznih kronovin. Mi smo gledé tega vprašanja tacega mnenja, da mi Slovenci ne smemo po nikakem odstopiti od svojega narodnega programa, to je od Slovenije zedinjene; slovensko ljudstvo je po taborih in povsod drugod to točko proglasilo kot prvi pogoj svojega narodnega obstanka in razvoja in slovenski veljaki bi morali vsaj v tem zedinjeni in dosledni ostati. Na drugo stran pa moramo tudi poudarjati zvezo s celo avstrijsko opozicijo, ker se bo le tako moglo uspešno nasprotovati ustavovercem in vreči sedanje ministerstvo. Mi pa nismo zato, da bi se Slovenci popolnoma udali programu kake opozicijske stranke, posebno nemške ne, katero ne žene narodaost v opozicijo, ampak drugi konservativni interesi. Edinost je mogoča le v glavnih rečeh in do neke meje, ker opozicija obstaja iz različnih elementov, kateri imajo v kakih vprašanjih ravno nasprotno težnjo. Najboljša politika bi bila po našem mnenju, da za zdaj melčimo o programih in zato skrbimo, da spravimo prav dosta narodnih mož v direktni državni zbor. Po dokončanih volitvah naj se poslanci raznih opozicijskih strank snidejo v konferenco in potem naj se le dozenejo, kako in do kake meje hočejo skupno postopati. Sicer pa bode menda treba o tej reči v posebnem članku spregovoriti, ko bo čas zato.

Na Kranjskem je še drugo vprašanje nastalo: stari hočejo grofa Hohenwarta kandidirati v državni zbor, mladi se temu rogajo, ker je Hohenwart Nemec. Gledé tega vprašanja si nalagamo reservo; na vsaki način pa bi nam bilo ljuto, da ne bi se bilo še stavilo tega vprašanja.

Nemci so imeli v Toplicah velik shod; bili so navzočni stari in mladi; mladi so tirjali, da naj se volijo v državni zbor samo novi neomadeženi ljudje. Stari pod vodstvom Herbstja pa so se jim smijali in zmagali sè sklepom, da se ostane pri starih skušenih ustavovercih, stari je pomagala tudi vlada, ker je minister Lasser sam v ta namen potoval v Toplice. Razpor mej ustavoverci je gotov; toliko lože bo delala opozicija.

Znani česki rodoljub Skrejšovski je bil v tretji instanci te dni nekrivega spoznan; s tem so končani oni čudni iniseratni procesi.

Ogerski parlament je te dni sklenil svoje zasedanje. Junija meseca se bo menda otvoril hrvatski sabor. Mej Ogrri in Hrvatje je v razgovoru poravnava; kakor se sliši, utegnejo imeti sedanji razgovori dober uspeh.

Rusi so nekda uže gospodarji Kiva; vendar pa potrebuje ta vest potrditve.

Razne vesti.

(Monfiskacija.) Zadnja številka „Soče“ je bila konfiskovana zaradi dopisa iz Trsta, v katerem se nekdo pritožuje čez žandarmerie na Občini. Ne vemo, ali bi se pritožili in zahtevali obravnavo; pa nekateri zvedenci nam pravijo, da bi bilo zastoj, ker je tiskovna svoboda jako elastična stvar. Da pa naše čitatelje nekoliko odškodujemo, smo dodali denasnjemu listu prilogo.

(Alessandro Manzoni), najboljši italijanski pisatelj, in vsemu omkanemu svetu znan po svojem historičnem romanu „I Promessi Sposi“, je po dolgi bolezni umrl v Milanu v 88. letu svoje starosti. Van Italija žaluje po njem.

(Glasu) v svojem zadnjem listu požira besede, s katerimi je v 19. št. v poslanem: „Od levega brega Soče,“ našega prijatelja P. obrekoval. Ker vemo, da je možu, ki nij zgubil še vsega poštenja, prav težko izpovedati se in reči: „Legal sem sel“ in ker nam je tudi znano, da se nekateri ljudje ravnaajo po načelu: „Le obrekuj nasprotnika, kar ga moreš, vedno bo kaj madeža na njem obviselo!“ — za to ne zamerimo „Glasu“, če v svojem ardu besno okrog sebe bje ter omenjenega g. P. po nekaki čudni logiki za glavnega urednika „Soče“ naredil in prav krščansko — demurira. Češ, zadnjič sem dru. L. ču dal zausnico s tem, da sem g. Klavžarja za „kolovodjo Soče“ naredil, zdaj bom pa Dolencu brenil s tem, da ga bom o. l. uredništva „Soče“ odstavil. Pri tem manévrju pa se je „Glasu“ zgodila nesreča, da g. P. niti Sočan nij in da se tudi sicer v nekaterih točkah sè „Sočino“ politiko ne ujema. Prosit, vrla gospoda!

Kde je g. P. za Staničev životopis drobtinic „moledeval“ in „pohlevno prosil“, to vé tudi samo „Glas“, kteremu so, kakor se je iz njegove 19. št. videlo, še marsikatero druge skrivnosti znane; (?) a kolikor mi vemo, je g. P. nektere gg. duhovce, uljudno prosil (kakor se omikanemu človeku spodobi,) da bi mu ovedali, kar jim je o Staniču znanega, in to so dotični gospodje tudi gostoljubno in radi storili. Presneto čudno pa mora biti „Glasovo“ rodoljubje, da si upa cinično napadati in črntiti človeka samo za to, ker je 2-3 dni po naših hribih hodil ter za životopis slovenskega pisatelja in celó duhovna sam gradiva iskal! Če „Glas“ uže „im wunderschönen Monat Mai“ tako piše, Bog pomagaj, kaj bode stoprv o pasjih dnovih!

(Politično društvo Soča.) Po sklepu društvenega odbora dne 15. t. m. bode javni občni zbor našega društva prvo nedeljo po binkoštih, 8. junija v Rihemberku. Kraj in čas zborovanja naznamimo v prihodnjem listu. Dnevni red občnega zbora obsega:

1. Resolucijo, naj dež. odbor skrbi, da bo v prihodnji sesiji dež. zboru predložil reformo občinskega reda;

2. Razgovor o direktnih volitvah. Obe točki ste velevažni; zatorej je treba, da p. n. gg. udje uže zdaj premišlujejo obe vprašanji, da pridejo k občnemu zboru nekoliko podučeni, da bodo lahko atavili predloge in da bo razgovor živahen. Nadejati se je mnogo obiskovalcev iz Krasa in Ipavskega in naj bodo udom priporočeno, da vsak po svoji moči skrbi, da se narod zanima za občni zbor in se ga mnogobrojno udeleži.

(Za ljubljanskega klofa) je bil izvoljen g. dr. Valentin Müller, koroški Slovenec, zdaj stolni prošt in predsednik Mohorjevega društva. A ko je gosp. Müller slišal da mu je namenjena škofova palica, ki nese vsako leto 24.000 gl., se je brž odpeljal na Dunaj, ter to veliko čast od sebe odvrnil. Ministerstvo mu menda nij nobenih pogojev stavilo. To je vendar čudno, stari škof neče več škofovati, novega pa ne morejo dobiti!

(Za učiteljski list) ki je bil te dni v Gorici, se je oglašilo 20 učiteljev (12 Slovencev in 8 Lahov). Dva (1 Sl. in 1 L.) sta se pred izpitom odstopila. Izmed ostalih 18 so 3 (1 Sl., 2 L.) prejeli spričevalo II. vrste (prav dobro); 10 (7 Sl. in 3 L.) jih je dobilo

* Zakaj ne raje kar meno! Bogme, ko bi bil vedel, da se pri vsi Slovenih tako hitro in lahko avanzira, kedaj uže sem bil dal svoji furianščini slovo pa sem se poslovenil!

GIUSEPPE, stavec.

spričevalo III. vrste (dobro); 5 (3 Sl. in 2 L.) pa IV. vrste (nepopoljno). — Izpiti za učiteljice so se pričeli 19. maja; oglašilo se je 29 kandidatinj, vse so Lahinje. (!) Za boga, kaj na Goriskem nij nič Slovenek, ki bi se hotele pripravljatiza lepi i prevažni učiteljski stan?!? Pa kaj, saj nemamo niti ene dekliške šole za Slovenke v Gorici!

(G. France Hafner) profesor na tukajšnji gimnaziji je uže meseca decembra l. m. in sicer takrat drugo pot bil položil prošnjo do ministerstva, da bi se mu krajno šolsko nadzornišvo v Sežanskem okraji odvzelo, in vslušalo ga je še te le dni*) Okrajno nadzornišvo v Sežanskem okraji in okolica goriške se je izročilo sedaj v roke g. Vodopivca; nadzornišvo gradiščanskega okraja pa g. Trojanscheka, oba učitelja na tukajšnjem izobraževališči.

(Katalina) Pod tem naslovom bode „Narodna tiskarna“ v Ljubljani izdala zbirko spisov beletrističnega in znanstvenega zapopadka v zvezkih po 20 do 50 krajcarjev.

Prvi trije zvezki so že na svitlo prišli in jih imajo na prodaj „Narodna tiskarna“ v Ljubljani in Mariboru in sledeči bukvarji:

V Ljubljani: Janez Giontini; Jurij Lercher; Zeschko & Till; Otokar Klerr — V Celovci: J. Leon; E. Liegel. — V Mariboru: E. Ferlinec. — V Trstu: E. H. Schimpf. — V Gorici: Karel Sohar. — V Celji: Karel Sohar. — V Ptuj: Vil. Blanke.

I. zvezek 25 kr.

Stenografija, sp. dr. Ribič. — Životopiseje, sp. Rajč Bož. — Prešern, Prešern ali Preširen, sp. Fr. Levstik. — Telečija pečenka, novela, sp. J. Jurčič. — N. Machiavelli, sp. dr. Ribič. — Pisma iz Rusije, sp. dr. Celestin. — Trstvo z grozljem na Ruskem, sp. dr. J. Vošnjak. — Čegava bode? sp. J. Ogrinc. — Narodni jezik in trgovina, spisal L. Haderlap.

II. zvezek 50 kr.

Ivan Krazem Tatenbah. Izviren roman, spis. J. Jurčič.

III. zvezek 25 kr.

Prvi poljub. Novela, spisal J. Skalec. — Na črni zemlji. Novela, spisal J. Skalec.

(Vinska letina) slabo kaže; zadnje slabo vreme, toča, zmrzav škodovale so trti skoro povsod; na Ogerskem ne bo v nekaterih krajih skoro prav nič vina, ravno tako so po vinogradih v nekaterih krajih Avstrijskega, Štajerskega in Tirolskega trtne kuli popolnoma pomrzile. Največ škode je sorila zadnja zmrzav ob Renu, na Francoskem in v zgornji Italiji. Če primerjamo poročila iz družih krajev, moramo reči, da na Goriskem se nijmo tako nesrečni. Kdor bo tedaj letos kaj vina pridelal, bo srečen, ker cemu letošnjega vina bo poprej viša, kakor niža od letošnje uže preveč visoke.

(Drebnje) so bile zadnje eni na Dunaji po 17. gold. cent. in so padle do 14, 13 gold.; najbrže padejo še niže, kar bo slabo za sadro kupčijo. Tukaj se plačujejo čresnje po 5, 6, 7, do 10 gold. cent. Grah je bil te dni na Dunaji po 17, 16 in 15 gold. Sploh se je mislilo, da bodo letos na Dunaji boljše kupčija sè sadjem, a dozdej slabo kaže.

(V Deski) so našli močuo žilo kamenja, ki gori skoro kakor premog in ima v sebi mnogo kamenenega olja. V tukajšnji plinovi tovarnici so delali skušnjo in našli, da ima kamen mnogo takih materij v sebi, da se iz njega lahko dobi lepo množino plina in sicer lepšega kakor iz premoga. Vso pa kaže, da mora biti v globočini te žile zaloga kamenenega olja, ali papremoga. Zdaj se je uže začelo kopati v Deski in bode prava sreča za oni kraj, če se res najde kak močan rudnik.

Poslano.

(glej št. 42. in 49. l. 1872. in št. 4, 6, 8. in 15. leta 1873)

G. Ržen mi je spet poslal: 1.) več pravljič, rgnalec, pesnij itd., zapisanih od njega samega v Cerknem in cerkljanski okolici; 2.) nadaljevanje kmetovskih „pogovorov“ g. Jauca Rejca in 3.) nekoliko pravljič, zapisanih od Franca Mavriča, 13 letnjega šolarja v Cerknem; 4.) stari rokopis od 10. maja 1811. z dosta dolgo pesnjo o slabih časih in narodnih nesrečah. V zapisavnanji vseh treh gospodov opazujem zmerom več napredek in zmerom večo natančnost v izraževanju dijalektnih posebnostij. Kar se pa tiče jako zanimivih „kmetovskih pogovorov“ g. Rejca o sadjereji in sploh poljedelstvu, moram se pristaviti, da so njegovo izvirno delo in da dobro spričujejo o njegovih spisateljskih sposobnostih.

G. a Katinka Stanč iz Kanala poslala mi je dosti obilno narodnega blaga, zapisanega z mogočno

* Mi obžalujemo ta korak neutrudljivega moža, a vemo da mu pri njegovih mnogih učiteljskih poslih in pri njegovi vestnosti v šolskih rečeh nij bilo drugače mogoče.

URED.

natančnostjo v kanalskem dijalektu in zanimivega tudi oziroma na zapopadek.

Vsem štirim se prav srčno zahvaljujem.

Ravno tako se moram zahvaliti g. Stefanu Makucu, mlinarju iz Krojine pri Pevmi, za to, ker mi je prikrbel n-koliko možev iz Brd, in na ta način storil mi je mogoče opazovanje brskih dijalektov, tako da mi nij bilo treba samemu obiskovati dotične vasi in tritati preveč časa.

V Gorici 17. maja 1873.

J. Baudouin de Courtenay.

Iz soške doline 12. maja 1873. (Dr. Tonkli.) Ker se dopisnik od levega brega Soče, 5. maja t. l. v 19. št. „Glasa“ pritožuje: 1.) da bi bil obče znani rodoljub dr. Tonkli v 18. št. „Soče“ po krivem pod rubriko: „Poslano“ napaden, i; 2.) uredništvo „Glasa“ opazko pristavi, da one v „Soči“ navedene izjave so z neresnico zmešane; si duhoven onega poslanega v 18. št. „Soče“ v dolžnost šteje, na oboje oponašanje javno odgovoriti, in resnici z novimi dokazi ad quietandum animum še bolje posvetiti.

Ad I. Da je dr. Tonkli obče znan, concedo; a kot rodoljub; nego! Prohatur. — Ko je dr. T. kot odvetnik še v Kanalu posloval, je neki osebi to poročil: „Vse storite na Tolminskem, da bom za dežel. poslanca izvoljen, drugače ne pridem za odvetnika v Gorico.“ Vprašam, ali bi ne bil dr. T. iz Kanala naroda zastopovati mogel, kakor ga je neki drugi sl. gospod iz Kormona, in sedaj iz Tolmina in drugi iz Kobarida? Cicero pro domo sua!

Pripetilo se je, da je dr. T. po naključju z nekim velikašem iz Cerknega v Gorici skupaj prišel, in se z njim hitro v dogovor glede prihodnjih volitev spustil, pri kateri proloženosti mu dr. T. na ravnost pove:

„Ako me na Tolminskem ne volijo, tukaj me gotovo ne bodo, kjer sem neznan!“ Ecce, ipse confessus est et non negavit. Ne dalje je tudi neki čuden „memorandum“ v korist dr. T. sestavljen po Cerkljanském romal, pa z uspehom, da dr. T. še nobeden nij v misel vzela, temuč občudovali so le izvrstno pisavo in visoke izraze „memoranda“. Dne 13. junija 1870, so se rodoljubi iz celega tolminskega glavarstva v Kobaridu sešli, da bi svoje kandidate postavili. Eno glasno pa je bil sklep storjen: Dr. Tonkli-ja ne!

Neki zaveznik dr. T.-a je moral, ker ga je za poslanca okoli priporočeval, nepričakovani pozdrav iz nekega trga prijeli: „Ako bi se pridržnil k volitvam v Tolmin priti in za dr. T.-a agitirati, naj se varuje, da mu . . . ne raztrgajo.“

Dne 10. julija 1870. so bile volitve v Tolminu. Pred volitvijo se zastopniki iz raznih krajev v salo gosp. D. zbero, da bi se glede poslancev med soboj pogovorili. Navzočen je bil tudi dr. T. in ko začne zastopnike za se nagovarjati, se v sveti jezi, spoznavši značaj in nehvaležnost dr. T.-a vzdigne neki pr. župnik, podpiran še od mladega jurista, (bila je ravno nedelja, e kateri se božje beseda razlaga) in mu take resnice k srcu govori, da dr. T. kot kamelijon barbo spreminja, sapa mu zastaja in oči so se mu v časih, pravijo, srebrenobelo svetile. Pričujoči so opazovali: „Jaz sem kmet, pa za tavžent goldinarjev bi ne hotel takih poslušati.“ — „Ko bi jaz dr. T. bil, bi nikoli več v Tolmin ne prišel.“ i. dr. Kaj ne dopisnik? dr. T. ima močne trjave za soboj! Če je to gotovo znamenje rodoljuba, po tem pa: Prosit! Dr. T. je obče znan, a kot rodoljub ne! Gosp. dopisnik! komu lastnosti pripisovati, ki jih nima, in ga potem za kak in važen, imeniten posel priporočevati, je zoper 7 božjo zapoved!

Ad II. V programu „Glasa“ list na poskušajo 18. junija 1872. se bere: „Vsako drevo se vedno čisti in goji, da ne obnemore; in vsaka njiva sa trebi in goji, da ne postane pušča s trnjem in osatom preraščena; tako je potrebno tudi plemeniti čut katoliškega preverjenja neprenehoma krepčati, da ne otrpne. To spolnujejo napred katoliški duhovni, od sv. cerkve zato postavljeni in poslani.“

To blago nalogo izpolnovati je bila in je še vedno moje edino veselje in moja srčna želja; zatorej ko hitro sem nevarnost opazil, sem privatno nekatere vero- in rodoljube opomnil o dr. T.-ja. Odgovorili so mi: „Mi tukaj še veliko več vemo, pa kaj hočemo! Saj ga bodo društvena pravila vezala!“

Jaz pa rečem: ob nevarnosti ne smemo molčati, da črv na tihoma drevesa ne izpodje in da ne usahne, in da njiva ne opustoši; čistiti in kopati moramo neutrudljivo, neprestrašeno, da zaželjen sad pridelamo.

Glej slavno uredništvo! To, menim, sem v svojem poslanem v „Soči“ storil, ter Vam vsem, kar se nij privatno posrečilo, javno nevarnost pokazal, in resnico pred oči postavil. Kedor me pa more kake neresnice prepričati, mu prav rad odgovorim. Pri vsein tem je dr. T. predsednik društva na verski podlagi izvoljen. Mea pace.

Naj h koncu dopisniku od levega brega Soče še to naznam: da jaz društvo „Soča“ od časopisa ločim; društva ne poznam in nemam z njim tudi nič kaj opraviti, kje pa bom kako resnico objavil, menim, nij treba dopisnika za placet prositi.

Na poslano iz vipavske doline 6. maja t. l. v 19. št. „Glasa“, menim, bom najbolje, ker se ne motim, da imam z duhovnim opraviti, s „pastirstvom“ odgovoril: „Ut correctio pastoralis optatum ferat fructum, fiat suo tempore.“ Ali je bil za dopisnika v „Glasu“ na moje poslano ugoden in primeren čas, dr. L-u levite peti, pripustim javnosti. Če je bil po mojem šibkem spoznanju dopis: ik pred za-luj-mi volitvami volilce na to spomnil, bi mu bil jaz rad pritril po pogovoru: Unicumque suum.

Z dopisnikom tudi ne morem biti enake misli, ko pravi: „Dr. Tonkli-ju pa ne ostane drugega nego, da kolikor toliko popravi, v čemur se je kelo nad njim spotikal.“ Kaj misli dopisnik, da se dalo na enkrat predsednik: društva na verski podlagi kot popokani lonci vezati, ali prežgana kotlovina fi kati? Teško

Idem.

Na Krasu 20. maja 1873.

16. t. m. mi podari neki Vipavec zadnjo številko „Glasa“ z besedami: „Glej prijatelj, kaj se upa ta salonski list od gosp. dr. Lavriča pisati.“ Jaz pročim dopis iz Gorice, in srce me je bolelo; pač lep moraš biti urednik „Glosov“, sem si mislil, da kaj takega v svoj list sprejemaš. Urednik in dopisnik morata biti uže vsa pokvarjena.

Dr. Lavrič je bil uže l. 1850. larodnjak, to se razvidi iz županskih aktov, v katerih se nahajajo prvi slov, dopisi in slov. povabila. Dr. Lavrič je bil marljiv in neutrudljiv sodelalec za pogojzdevanje Krasa, on je o tem dopiseval na županije v lepi slovenščini uže, ko je bil drž. pravdnik v Sežani.

Dr. Lavrič nij postal še le zdaj Slovenec. Dr. Lavrič ima pa tudi zaupanje pri ljudstvu, in ne boste mu tega kmalu „Glasovci“ izpodrinili. Pišite, kar hočete, dosegli boste to, da bode „Soča“ (list in društvo) na še trdnejši podlagi stala. V. Z.

Iz urednikove listnice.

G. K. na Krasu. Vprašate, če bode urednik „Soče“ odgovoril na dva njega zadevajoča napada v 19. šte. „Glasa“. Vidite gospod, je neka baža napadov, na katere odgovarjati se poštenemu človeku stadi; — take baže napadov ste menda čitali v „Glasu“ uže mnogo; saj se je „Glas“ še celo drznil našega najčistejšega rodoljuba z blatom lučati. Zakaj vse to, boste lahko uganili, posebno ker veste, da prihajajo oni napadi izpod peresa tiste osebe, katera se hoče na ljudskih ramenih povzdigniti in okoristiti. Znani Vam dopisun namreč računni na neumnost slov. ljudstva, zaradi tega pa sejo razpor in se poslužuje vsacega sredstva, da bi le dosegel svoje sebične namene.

Ne da bi tedaj „Glasu“ odgovarjali, ampak da Vam predčimo resnični sedržaj vse reči, smo se odločili na tem mestu nekoliko spregovoriti o razmerah mej dr. Tonkli-jem in našim urednikom. Prej pa nekaj družega. Ker je naš urednik trgovec, zato je „Soča“ trgovsko podvzetje, tako modruje „Glasov“ dopisun. Trgovec ne stori nobene stopinje iz rodoljuba; on zna dobro prodajati svojo robo. Da, da, mi trgovci in nekteri advokatej razumemo to reč; samo to je škoda, da naš urednik nij še tako izurjen v tej reči, da bi zamogel zaslužiti za en par pol prepisa neke občinske pašnike zadevajoče postave eno lepo kravo ali pa za eno po neumnosti zgubljeno tožbo za 60 fl., 80 fl. ekspensara. Akopram pa dopisun ustanovitev „Soče“ prepisuje le dobičkarskim namenom, vendar malo popreje trdi, da dr. Lavrič ne more ničesa žrtovati za narod, ker je znano, da nema premoženja in da so njegovi dohodki le pičli. Če se hoče ta stavek nadalje razviti in če se iz njega izpeljejo vsi nasledki, tedaj bi se moralo priti do tega, da dober požrtvovalen narodnjak zamore postati le ta človek, ki mnogo zasluži in se obogati.

Torej utegne vendar dobro biti za „Sočane“ in za narod, da je urednik „Soče“ trgovec, ki zna dobro prodajati svojo robo. „Soča“ naj dere; g. doktor pa naj pridno odira v korist narodu, potem nastanejo zlati časi.

Vi ste morda mislili, da bomo drugače odgovorili, namreč tako, da slovenski list, posebno pa če je razupit kot liberalen brezveren itd., kakor „Soča“, da tak list ima finančno krizo, kaj pa še potem, če ima polne predale zastankov; kratko nikar, abotnost zahteva šaljivo obliko odgovora, po nemškem pregovoru: „Wer die Lächer auf seiner Seite hat“ itd. Pa pustimo to in bomo resni. V dopisu iz Gorice v 19. listu „Glasa“ očita nekdo (uganiti ga nij mogoče!) našemu uredniku, da je še konec leta 1871, bil v dogovorih z dr. Tonkli-jem zaradi izvoljenja novega odbora, kateri bo sestavljen iz obeh stran kin da je postal še le leta 1872 odločen Sočan. Na tem je nekaj resnice, pa vse ne. Naš urednik bil je od ustanovitvenja društva odločen „Sočan“, kakoršen je bil tudi dr. Tonkli do neke nevarne dobe, ko je društvo pustil na cedilu in bi bil kmalo s tem svoje lastno dete umoril. Nastali so drugi časi in dr. Tonkli, ki je mej tem časom zgubil svoj sedež v dež. zboru, je hotel zopet postati odločen Sočan; takrat je bil naš urednik postal, (Kedo vgnane zakaj?), „najboljši politikar“ (glej „Narod“ 1871.), in kot praktikus razumel je g. Tonkli-ja pred nego kedo dragi. Pogovarjal se je tedaj z različni odborniki in jim priporočal, da g. Tonkli-ja volijo, ker drugače ne bo več miru v „Soči.“

Nekteri odborniki so bili sicer urednikovega mnenja, pa večina nij hotela postopati praktično. Ta prepir zaradi Tonkli-ja se je v odboru vsakikrat pred občinim zborom ponavljal. Dolenec nij nikoli zmagal s svojim mnenjem; v kljub temu pa je na vse načine delal, da bi bil Tonkli-ja spravil v odbor, pri vsakem občnem zboru ga je priporočal udom (enkrat se je celo odpovedal zaradi tega), a ti zadnji posebno kmetje so mu vedno odgovarjali:

„Mi ga nočemo, kaj hočete, da nas še enkrat spravi v zadreg itd.“ Če nij to res, naj pričata gg. Ferfila in Makuc, katera sta tudi za Tonkli-ja agitovala. Da je Dolenec s Tonkli-jem bil v dogovorih, in zakaj to, je vedela večina odbornikov; predobro je bil poznan uzrok zopetnega „Sočanstva“ dr. Tonkli-ja, zatorej pa je bilo popolnoma opravičeno urednikovo mnenje, da bode dr. T. toliko šasa nemir sejal v društvu, dokler ne bode vsaj odbornik. Da je prav imel, pokazala je skušnja. Torej ne zato je bil naš urednik kedaj neodločen, ali ubežen „Sočan“, kakor kak drugi, ampak podpiral je dr. Tonkli-ja le zato, da po najlepšem potu neškodljivega stori človeka nevarnega društvu in to po principu: če hočeš sovražnika odstraniti, daj mu dobro službo, posebno če spoznaš, da je sebičnost vir njegove ljubezni do naroda. Vsak človek ima svoje reserve, je nekdo rekel pred enim dnevi.

Evo gospodine pojasnila! Zarad učenjaškega shoda nemamo nič drugega opaziti, kakor da je vse to, kar je „Glas“ pisal o tej reči, le nizko obrekovanje in laž, kakor Vam je uže zadnjič pokazalo dotično „poslano“. Naš urednik ne pozna družega učenjaškega shoda, kakor onega po „Noviškem“ dopisniku „iztuhtanega“ in to so vesela društva v krogu dobrih prijateljev. Če ve kedó, da se je v teh društvih kaj slabega, nemoralnega godilo, naj to objavi, pa naj potegne kriku brezimnosti iz obraza. Ljudje pa, ki vohajo po privatnih hišah, se imenujejo po domače „špijoni“ in so gotovo najostudnejše golazni. Toliko za denes, morda pride prijka, da kaj več povemo.

NB. Strašna toča je danes okoli Gorice vse pobila. Kako daleč je segala, še ne vemo.

Oznanilo.

Vsled zadnje veselice, dane 2. t. m. od goriškega pevskega društva, več oseb je izreklo željo pristopiti temu društvu. Počasti se torej podpisano, P. N. občinstvu naznaniti, da se bodo v bukvarnici F. Wokulat-ovi na Travniku upisovali oni gospodje, kateri bi želeli ustopiti bodi si kot pevci, bodi si kot podbiratelji te družbe.

Goriško pevsko društvo.

Florio Spongia,

lekarničar v Sežani

ima bogato zalogo izvrstnega hrvatskega in štajerskega vina po primernih cenah.

Prodaja je tudi na vedra.

To se p. n. občinstvu naznanja.

Na prodaj je po primerno nizki ceni v

RIHENBERKU

lepo število velikih limonskih dreves (limonarjev), ki so zdaj vsi polni lepega sadu. Kdor hoče kaj več poizvedeti, naj se oglasi pri uredništvu „Soče.“

ANTONIO MAZZOLI

je odprl

NOVO PRODAJALNICO

RAZNEGA MATERIJALNEGA BLAGA

(drogherijo)

v gosposki ulici h. št. 270,

v kateri se dobi dobro urejena zaloga dišav, zdravilnih in kemičnih surovin in izdelkov, zmletih z oljem in na suho, čopkov (penzeljnov) za vsako rabo in raznih drugih rečij za barvarijo.

Vse to blago dobiva se frišno najboljšee baže in po najnižji ceni.